

Stručni članci / Professional articles

Vrsta rada: Prikaz knjige

Primljen: 10.06.2023.

Prihvaćen: 03.07.2023.

UDK: 004.85:37

004:929 Кадимали, С.(049.32)

Recenzija knjige: Seda Khadimally (2023). Primene mašinskog učenja i veštačke inteligencije u obrazovanju. Izdanje: Napredak u obrazovnim tehnologijama i instrukcionom dizajnu. Information Science Reference.

Valentin Kuleto

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet savremenih umetnosti, Beograd; Visoka škola strukovnih studija za informacione tehnologije – ITS u Beogradu; valentin.kuleto@its.edu.rs

Daniel Gabriel Dinu

Škola za doktorske studije poslovne administracije, Univerzitet ekonomskih nauka, 6 Piata Romana, 010374, Bukurešt, Rumunija; daniel.dinu90@gmail.com

Sažetak

Knjiga „Primene mašinskog učenja i veštačke inteligencije u obrazovanju“ istražuje transformativni potencijal mašinskog učenja i veštačke inteligencije (AI) u savremenom obrazovanju, naglašavajući važnost prilagođavanja potrebama učenika 21. veka. Sa sve većom potražnjom za inovativnim tehnološkim alatima, tradicionalno učenje i nastavne prakse evoluiraju u mašinski olakšanu komunikaciju, obrazovanje i metodologiju nastave.

Ova knjiga se bavi različitim aspektima učenja na daljinu, mašinskog učenja, dubokog učenja (deep learning) i veštačke inteligencije u savremenom obrazovanju i pokriva teme kao što su kodiranje podataka, tehnologija društvenih mreža i računarska lingvistika. Cilj ove knjige je da pruži dragocene informacije učenicima zainteresovanim za duboko učenje, nastavnicima u oblasti obrazovne tehnologije i instrukcionog dizajna, evaluatorima podataka i posebnim interesnim grupama (SGI) u ovoj disciplini.

Ključne reči: mašinsko učenje, veštačka inteligencija, obrazovanje, duboko učenje, učenje na daljinu, instrukcioni dizajn, obrazovna tehnologija, kodiranje podataka, računarska lingvistika

Uvod

Fokus ove publikacije je na sledećim ključnim oblastima (ali nije ograničen samo na njih): istraživanju i praksi veštačke inteligencije, računarskoj lingvistici, konvolucijskim neuronskim mrežama, kodiranju podataka, dubokom učenju, obrazovnoj tehnologiji, implikacijama kodiranja i analize podataka, instrukcionoj analizi, mašinskom učenju, problemima u obrazovanju na daljinu i mogućim rešenjima, onlajn-obukama nastavnika i tehnologiji društvenih mreža.

Knjiga „Primene mašinskog učenja i veštačke inteligencije u obrazovanju“ je značajan resurs za profesionalce i entuzijaste koji žele da razumeju i iskoriste moć veštačke inteligencije i mašinskog učenja u revolucionisanju obrazovanja i poboljšanju procesa učenja.

Struktura knjige i opisi poglavlja

Knjiga se sastoji iz uvoda i tri glavna odeljka, od kojih svaki sadrži niz poglavlja fokusiranih na različite aspekte tehnologije u obrazovanju. Uvod daje pregled značaja novih tehnologija u savremenom obrazovanju. Strukturu knjige čine sledeći delovi:

1. Odeljak 1 (Poglavljia 1–4): Mašinsko učenje i primene dubokog učenja – istražuje različite primene mašinskog učenja i dubokog učenja u različitim oblastima.

2. Odeljak 2 (Poglavlja 5–8): Veštačka inteligencija i instrukcioni dizajn – razmatra integraciju tehnologija veštačke inteligencije u nastavni proces, naglašavajući njihov uticaj na učenje, nastavu i dizajn.
3. Odeljak 3 (Poglavlja 9–12): STEM obrazovanje, upravljanje projektima i izazovi učenja na daljinu nakon pandemije – bavi se izazovima i mogućnostima u STEM obrazovanju, upravljanjem projektima i učenjem na daljinu u kontekstu pandemije virusa COVID-19 i njenih posledica.

Uvodni deo je naslovljen „Postavljanje nekonvencionalnih, novonastalih tehnologija u obrazovanju i drugim oblastima u svet današnjice“. Ovaj uvodni deo predstavlja pregled potrebe za inovativnim tehnološkim alatima u trenutnom obrazovnom okruženju i uticaja istraživanja zasnovanog na podacima o instrukcionom dizajnu, izvođenju i evaluaciji nastave.

Prvi odeljak organizovan je u okviru poglavlja 1–4 i nosi naslov „Mašinsko učenje i primene dubokog učenja“.

Poglavlje 1: „Mašinsko učenje i primene dubokog učenja – praktična studija sa programskim jezikom Python“ – Ovo poglavlje uvodi tehnike mašinskog učenja i dubokog učenja kroz praktične Python projekte, fokusirajući se na njihov značaj u obradi i analizi velikih podataka.

Poglavlje 2: „Mašinsko učenje u kompjuterskom vidu“ – Ovo poglavlje razmatra različite algoritme mašinskog učenja koji se koriste u kompjuterskom vidu, pružajući teorijske koncepte koji se odnose na probleme detekcije ljudi u stvarnom svetu.

Poglavlje 3: „Regulacija emocija zasnovana na muzičkoj terapiji korišćenjem konvolucijske neuronske mreže“ – Ovo poglavlje istražuje upotrebu konvolucijske neuronske mreže (CNN) za detekciju emocija na osnovu crta lica i primenu muzičke terapije za promenu emocionalnog stanja osobe.

Poglavlje 4: „Prepoznavanje govora putem kodiranja i analize fonetskih podataka zasnovanih na softveru za analizu molekularnih puteva koji je proizvela aplikacija Ingenuity Pathway Analysis (IPA) – deskriptivno kodiranje, kodiranje obrazaca i fonetska transkripcija u fenomenološkim istraživanjima“ – Ovo poglavlje opisuje proces prepoznavanja govora putem kodiranja i analize fonetskih podataka zasnovanih na softveru za analizu molekularnih puteva koji je proizvela aplikacija Ingenuity Pathway Analysis (IPA) i njegovu primenu u fenomenološkim istraživanjima.

Drugi odeljak je organizovan u okviru poglavlja 5–8 pod nazivom „Veštačka inteligencija i instrukcioni dizajn“.

Poglavlje 5: „Duboko učenje u instrukcionoj analizi, dizajnu, razvoju, implementaciji i evaluaciji (ADDIE)“ – Ovo poglavlje govori o primeni tehnologija dubokog učenja u nastavnom procesu, fokusirajući se na integraciju dubokog učenja u sisteme za učenje na daljinu i potencijalne koristi za učenike i nastavnike.

Poglavlje 6: „Savladavanje gradiva putem tehnologije društvenih mreža – sveobuhvatan pregled literature sa sistemskim pristupom“ – Ovaj pregled literature istražuje ulogu alata društvenog umrežavanja u učenju kod odraslih, instrukcionom dizajnu i upravljanju projektima, naglašavajući inovativne aplikacije i potencijalne rizike i izazove u uključivanju tehnologije društvenih mreža u obrazovanje.

Poglavlje 7: „Prevenција je bolja od lečenja – Upotreba Excel Dashboard kontrolne table na univerzitetskom kursu engleskog jezika“ – Ovo poglavlje opisuje dizajn, razvoj i evaluaciju kontrolne table za učenje na univerzitetskom kursu engleskog, pružajući dizajnerima učenja, nastavnicima i istraživačima uvid u potencijal kontrolnih tabli za učenje jezika.

Poglavlje 8: „Razvoj nastavnog materijala gramatike pomoću korpusa“ – Ovo poglavlje ispituje primenu korpusnih podataka u razvoju materijala za učenje za nastavu gramatike, razmatra suštinske teorijske koncepte, relevantne nastavne okvire i praktične nastavne aktivnosti u nastavi gramatike pomoću korpusa.

Treći odeljak organizovan je u okviru poglavlja 9–12 i nosi naslov „STEM obrazovanje, upravljanje projektima i izazovi onlajn-učenja nakon pandemije“.

Poglavlje 9: „Implementacija novih resursa za STEM obrazovanje – veštine 21. veka posle pandemije virusa COVID-19“ – Ovo poglavlje naglašava važnost redefinisavanja obrazovnih ciljeva i uključivanja veština 21. veka u STEM obrazovanje u kontekstu pandemije virusa COVID-19. Pored toga, u poglavlju se govori i o ulozi digitalne pismenosti i primenjenih veština u olakšavanju prilagođavanja i prelaska na nove obrazovne modele.

Poglavlje 10: „Izvršni plan upravljanja projektom za obuku instruktora onlajn-kurseva u visokom obrazovanju – troslojni model promene“ predstavlja projekat onlajn-učenja zasnovanog na upravljanju projektima (PMBOLD) za pružanje onlajn-obuke instruktora u visokoškolskim ustanovama. Poglavlje govori o primeni troslojnog modela promene i korišćenju ADDIE okvira za dizajn za podršku prelasku na onlajn ili hibridni model učenja nakon pandemije.

Poglavlje 11: „Problemi sa onlajn-obrazovanjem i moguća rešenja“ – Ovo poglavlje istražuje sve veći jaz u postignućima između učenika različitih socioekonomskih statusa zbog pandemije i pitanja kao što su stalni izostanak iz

škole i niža motivacija učenika. Poglavlje nudi potencijalna rešenja za ove probleme s ciljem poboljšanja onlajn-učenja i ukupnih obrazovnih rezultata u eri nakon pandemije.

Poglavlje 12: „Uticaj i doprinos knjige ovoj oblasti” – Zaključak sumira suštinske nalaze i uvide predstavljene u poglavljima, naglašavajući važnost mašinskog učenja, veštačke inteligencije i dubokog učenja u transformaciji trenutnog obrazovnog okruženja i rešavanju izazova sa kojima se suočavaju prosvetni radnici, instrukcioni dizajneri i učenici u 21. veku. Istaknuti su doprinosi knjige literaturi iz ovih oblasti, posebno iz oblasti obrazovanja.

Autor

Seda Khadimally je stručnjak za kompjuterski potpomognuto učenje jezika (CALL) i usvajanje drugog jezika. Uža stručna oblast joj je podučavanje engleskog kao drugog/stranog jezika (ESL/EFL) za govornike drugih jezika. Sa 19 godina iskustva osmislila je, dostavila i ocenila instrukcije koristeći obrazovne tehnologije za onlajn i kombinovano učenje kako bi podučavala različite grupe učenika engleskog jezika. Njena stručnost ogleda se u podučavanju ESL/ELL studenata svih uzrasta uz nove obrazovne tehnologije, posebno mobilno učenje (m-learning).

Kao autor čiji su radovi objavljeni u istaknutim časopisima, recenzent knjiga i član Savetodavnog redakcionog odbora (EAB) za renomirane publikacije i naučne radove iz svoje oblasti, Seda je svoje istraživanje predstavila na raznim regionalnim, nacionalnim i međunarodnim konferencijama koje su održane u cenjenim javnim i privatnim obrazovnim institucijama.

Zaključna razmatranja

Na samom kraju knjige nalazi se sažetak suštinskih nalaza i uvida predstavljenih u poglavljima, naglašavajući važnost mašinskog učenja, veštačke inteligencije i dubokog učenja u transformaciji trenutnog obrazovnog okruženja i suočavanja sa izazovima sa kojima se suočavaju prosvetni radnici, instrukcioni dizajneri i učenici u 21. veku.

Literatura

1. Seda Khadimally (2023). Applications of Machine Learning and Artificial Intelligence in Education. Series: Advances in Educational Technologies and Instructional Design. Information Science Reference.
2. Applications of Machine Learning and Artificial Intelligence in Education, web page. Dostupno na: <https://www.igi-global.com/book/applications-machine-learning-artificial-intelligence/265847> (Pristupljeno: 1. 5. 2023)